ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas arhīva Nr. AA43-1592-17/7
ECLI:LV:ADAT:2017:0908.A420345116.1.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2017. gada 8. septembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja V. Zommere,

tiesneses I. Amona un A. Reitupe,

piedaloties pieteicēju /pers. A/ un /pers. B/ pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei Jeļenai Averinskai, atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas bāriņtiesas pārstāvēm /pers. F/ un /pers. G/, kā arī trešo personu bez patstāvīgiem prasījumiem /pers. H/ un /pers. I/ pārstāvim /pers. J/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – atļauju /pers. H/ un /pers. I/ uzturēties pie /pers. A/ un /pers. B/ viņu dzīvesvietā, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2017. gada 11. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ un /pers. B/ (turpmāk – vecāki, pieteicēji, un atsevišķi pieteicējs, pieteicēja, tēvs un māte) 2016. gada 15. augustā vērsās Rīgas bāriņtiesā (turpmāk – bāriņtiesa) ar iesniegumu, kurā lūdza atļaut /pers. H/ un /pers. I/ (turpmāk – bērni, meitas, meitenes, un atsevišķi /pers. H/ un/pers. I/) apciemot pieteicējus mājās un palikt pa nakti vai uzturēties pie pieteicējiem bez nakšņošanas. Bāriņtiesa ar 2016. gada 4. oktobra lēmumu Nr. 1-6/2203 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) atteica atļaut /pers. H/ un /pers. I/ uzturēties pie pieteicējiem, secinot, ka uzturēšanās pie vecākiem nav bērnu labākajās interesēs.

[2] Pieteicēji iesniedza tiesā pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Rīgas bāriņtiesai izdot labvēlīgu administratīvo aktu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

Kopš meitas atrodas ārpus ģimenes, viņas acīmredzami degradē, un šī degradācija kļūst nenovēršama – bērnu psihisko un psiholoģisko stāvokli vairs nebūs iespējams atjaunot. Meitas ir cietušas no krīzes centra psiholoģes sevišķi cietsirdīgas darbības, atklājot adopcijas noslēpumu, un bāriņtiesas nevērības, jo adopcijas dokumenti ir pieejami jebkuram Bērnu un jauniešu centra darbiniekam. Pretēji speciālistu rekomendācijām meitām netiek nodrošināta individuāla psihoterapija. Viņas māca izrādīt necieņu pret vecākiem un citiem pieaugušajiem, atklāti noskaņo pret vecākiem, uzliek atbildību par to, ka pieteicēji lūdza valsts iestādes pārbaudīt meitām sniegto pakalpojumu kvalitāti. Tāpat – izsmej, liek saukt bērnu namu par mājām.

Laikā, kad meitas ir smagi slimas un viņām noteikts mājas režīms, meitām atļauj apmeklēt izklaides pasākumus, bet aizliedz braukt mājās ar taksometru. Ārsta izrakstītās zāles netiek iegādātas, jo medmāsas ieskatā meitām tādas nav vajadzīgas. Atrodoties bērnu namā, meitām ir radies vairāk traumu un pasliktinājušās atzīmes.

/pers. H/ gatavo pāriešanai citā skolā, lai viņa mācītos pēc atvieglotas programmas. /pers. I/ piedāvāts mācīties pēc atvieglotas programmas, jo viņai ilgāk nekā trīs mēnešus sāp mugura, bet ārsta izrakstītās zāles netiek pirktas. Tāpat /pers. I/ neapmeklē vairākas skolas nodarbības. Meitas, kuras mācījās 7. un 8. klasē pēc vispārējās programmas, neskatoties uz garīgo atpalicību, tagad nodod internātskolā ar atvieglotu mācību programmu, jo bērnu nams nevar nodrošināt meiteņu uzraudzību un kontroli, kā arī nevēlas risināt viņu problēmas saistībā ar identitātes zaudēšanu, ko radīja krīzes centra

psihologs.

Pieteicēji tiek pazemoti meitu klātbūtnē. Pieteicēju telefonsarunas ar meitām tiek noklausītas, liekot ieslēgt skaļruni.

Pieteicēju ieskatā meitas viedokļa paušanā tiek ietekmētas no bērnu nama personāla puses – viņām māca, kas ir jāatbild.

Pārsūdzētais lēmums padziļina meitām radīto kaitējumu, jo bāriņtiesa nevēlas atzīt kļūdas saistībā ar meiteņu nelikumīgu un nepamatotu izņemšanu no ģimenes.

[3] Bāriņtiesa paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka tā pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem. Papildus paskaidrojumā norādīti šādi argumenti.

Pieteicējiem ir pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības, jo vecāki ilgstoši ir bijuši fiziski un emocionāli vardarbīgi pret bērniem. Vecāki minēto vardarbību kategoriski noliedz, uzskata, ka ģimenē viss ir kārtībā.

Pieteicēju spējas, prasmes un īpašības nodrošināt bērniem labvēlīgu sociālo vidi, proti, bērnu harmoniskai un pilnvērtīgai emocionālai attīstībai labvēlīgu vidi savā ģimenē, vērtējamas kritiski. Bērni, uzturoties pie pieteicējiem ģimenē, atkārtoti var tikt pakļauti emocionālai vardarbībai no vecāku puses, līdz ar to bērnu uzturēšanās pieteicēju ģimenē nav bērnu labākajās interesēs.

Bāriņtiesa atbilstoši tiesību normās noteiktajam un tiesu praksē atzītajam noskaidroja bērnu viedokli un, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ņēma to vērā, vērtējot to kopsakarā ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem.

Situācija pieteicēju ģimenē joprojām nav mainījusies, ko pierāda gan bērnu paskaidrotais, gan liecinieku liecības, gan arī pašu pieteicēju paskaidrotais lietā Nr. A420218516. Bāriņtiesas ieskatā šīs lietas izskatīšanai ir būtiski un lietderīgi iepazīties ar administratīvās lietas Nr. A420218516 tiesas sēžu ierakstiem, jo informācija tajos raksturo pieteicēju attieksmi pret ģimenes situāciju kopumā, kā arī apliecina pieteicēju nepietiekamo izpratni par nepieciešamību vecākiem ieklausīties iesaistīto speciālistu izteikumos un mainīt bērnu audzināšanas stilu, kā arī nespēju ieklausīties un respektēt bērnu viedokli.

[4] Trešo personu pārstāvis rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka bērnu viedoklis par tikšanos ar vecākiem ir mainīgs, taču meitenes pie vecākiem periodiski ir ciemojušās. Lai gan Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrs organizējis pasākumus bērnu un vecāku savstarpējo attiecību uzlabošanai, /pers. I/ un /pers. H/ 2017. gada 2. janvāra sarunā izteica viedokli, ka šobrīd nevēlas uzturēties pie vecākiem. Trešo personu pārstāvja ieskatā šis bērnu paustais viedoklis par uzturēšanos pie vecākiem ir jāņem vērā.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2017. gada 11. maija spriedumu pieteicēju pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa konstatēja, ka pieteicēju vēlme vēršoties tiesā ir panākt, ka tiktu atļauts /pers. H/ un /pers. I/ uzturēties pie pieteicējiem viņu dzīvesvietā.

Līdz ar to, lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 12. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-118/2007 (A42254704) 10. punktu*).

Tādējādi tiesa pārbaudīja, vai konkrētajā gadījumā pastāv tādi tiesiskie un faktiskie priekšnoteikumi, kas būtu par pamatu pieteicēju lūgtā administratīvā akta izdošanai.

[5.2] Bāriņtiesu likuma 54. panta sestās daļas 2. punkts noteic, ka bāriņtiesa, kura pieņēma lēmumu par bērna ārpusģimenes aprūpi, lemj par bērna uzturēšanos pie vecākiem vai citā ģimenē.

Kā izriet no lietas materiāliem, bāriņtiesa ar 2016. gada 31. maija lēmumu Nr. 1-6/1192 pārtraukusi pieteicējiem meitu aizgādības tiesības (*lietas 29.–33. lapa*). Savukārt ar minētā datuma lēmumu Nr. 1-6/1193 bāriņtiesa nolēmusi meitenes ievietot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā (*lietas 34.–35. lapa*).

Tādējādi secināms, ka bāriņtiesas kompetencē bija pieņemt lēmumu, ar kuru tiktu atļauts pieteicēju meitām uzturēties pieteicēju dzīvesvietā. Par minēto lietā strīda nav. Kā izriet no lietas materiāliem, lietā pastāv strīds, vai lietas faktiskie apstākļi ir tādi, kas dod tiesības pieteicējiem sagaidīt no bāriņtiesas attiecīgu lēmumu.

[5.3] Pārbaudot lietas materiālus, tiesa konstatēja turpmāko.

[5.3.1] Lietas materiālos atrodas Krīžu un konsultāciju centra „Skalbes" 2016. gada 20. jūnija atzinums par tēva psiholoģiskās izpētes rezultātiem (*lietas 37.–40. lapa*). Atzinumā norādīts, ka /pers. I/ uz kājām esot bijušas hematomas. Pieteicējs viņu esot pēris ar siksnu. Minēto esot apstiprinājusi arī /pers. H/. Meitenes nogādātas krīzes centrā. Vērtējot pieteicēju, secināts, ka viņš kā aizsargmehānismu izmanto noliegšanu un idealizāciju. Pieteicēju varētu raksturot kā atsaucīgu, mierīgu, pieticīgu, kontrolējamu un orientētu uz darbību, pašpaļāvīgu cilvēku, kas stresa situācijā varētu kļūt arī dominējošs. Pieteicējam uzrādītā vidēji smagā depresija varētu norādīt, ka pieteicējs apzinās situācijas svarīgumu un ir motivēts pēc iespējas ātrāk apgūt zināšanas par pusaudžu audzināšanu un disciplinēšanu, un atjaunot aizgādības tiesības

par bērniem.

[5.3.2] Lietas materiālos atrodas Krīžu un konsultāciju centra „Skalbes" 2016. gada 4. jūlija atzinums par pieteicējas psiholoģiskās izpētes rezultātiem (*lietas 41.–45. lapa*). Atzinumā norādīts, ka pieteicējai ir veselības problēmas, grūtības pārvietoties, tādēļ meitas krīzes centrā apmeklē reti, biežāk ar viņām sazinās telefoniski. Pieteicēja noliedz vardarbību no pieteicēja puses. Sarunā ar pieteicēju novērots, ka viņai pietrūkst izpratnes par pusaudžu vecumposma attīstības īpatnībām un vajadzībām. Testa rezultāti pieteicējai uzrāda smagas depresijas pazīmes, kas konsultācijas laikā izpaudās kā raudāšana un lūgšanās, lai meitas atgrieztu mājās. Pieteicējas dzīves mērķis un pašrealizācija ir cieši saistīta ar meitu audzināšanu un viņu panākumiem. Izpētes materiāli norāda, ka pieteicēju varētu raksturot kā stingru, neatlaidīgu un neelastīgu savās prasībās, kā rezultātā ir tendence nerespektēt citu robežas. Pieteicēja kā aizsargmehānismu izmanto noliegšanu un idealizāciju, kas varētu norādīt arī uz slēptu agresiju un manipulāciju. Nepietiekama dzīves telpa, liela gadu atšķirība ar pusaudzēm, saspīlētas savstarpējās attiecības varēja radīt arī emocionālus konfliktus ģimenē. Pieteicējas attieksme norāda arī uz rūpēm par bērnu labklājību. Pieteicēja pati atzīst, ka viņai pietrūkst zināšanu par pusaudžu audzināšanu un disciplinēšanu, tāpēc vēlas ātrāk apgūt tās un atjaunot aizgādības tiesības par bērniem.

[5.3.3] Lietas materiālos atrodas sociālās rehabilitācijas pakalpojumam institūcijā nodibinājuma „Centrs Valdardze" 2016. gada 15. jūlija noslēguma forma par /pers. I/ (lietas 55.–57. lapa). Minētajā dokumentā norādīts, ka rehabilitācijas laikā meitene izteikti protestēja saskarsmei ar vecākiem, minēja nepatiku pret vecāku attieksmi – draudiem, kontroli, atbalsta trūkumu, – nevēlēšanos tikties ar vecākiem, kas saglabājās līdz rehabilitācijas beigām. Meitenei konstatēta izteikta tieksme pēc pieaugušo uzmanības, attiecībās kontrolējoša, manipulējoša uzvedība. Sadarbībā ar vienaudžiem meitenei tika novērota provocējoša uzmanība, verbālā agresija. Ja meitene nesaņem tūlītēju uzmanību, kļūst aizkaitināta, parādās dusmas. Rehabilitācijas laikā vecāki, zvanot uz krīzes centru, regulāri interesējās par rehabilitācijas gaitu, bērnu izjūtām rehabilitācijas laikā. Izteica vēlēšanos tikties ar meitenēm, taču, ņemot vērā, ka meitenes sākotnēji atteicās tikties un sazināties ar pieteicējiem, lai bērni būtu neitrālā vidē, netiktu ietekmēti, kā arī, lai speciālisti varētu veikt sociālo rehabilitāciju, tika pieņemts koleģiāls lēmums – bērnu saskarsmi ar pieteicējiem liegt. Pieteicējiem tika telefoniski sniegta informācija par bērniem. 2016. gada 12. jūlijā, kad pieteicēji ieradās krīzes centrā, meitenes kategoriski atteicās tikties ar viņiem.

Tā kā /pers. I/ novērota depresivitāte, nomāktība, uzvedības grūtības, savu pārdzīvojumu neizpratnes un impulsu, negatīvo emociju izpratnes un vadīšanas grūtības, var būt iespējama riskanta uzvedība stresa situācijās, līdz ar to būtu vēlams meitenei atrasties vidē, kur veidojas emocionāli nozīmīgas attiecības ar autoritāti.

[5.3.4] Lietas materiālos atrodas sociālās rehabilitācijas pakalpojumam institūcijā nodibinājuma „Centrs Valdardze" 2016. gada 15. jūlija noslēguma forma par /pers. H/ (*lietas 59.–61. lapa*). Minētajā dokumentā norādīts, ka rehabilitācijas laikā /pers. H/ tiek novērota izteikta spriedze, dusmas un bezpalīdzības izjūta, kas var būt saistīta ar neizpratni par savu situāciju, nākotni, attiecībām ar vecākiem, vecāku prasībām un uzstādījumiem, tika novērota protestējoša uzvedība, kad meitene sadarbībā ar māsu izteica pretestību kontaktam ar speciālistiem. Tiek novērotas pretrunīgas emocijas, meitene runā par dusmām uz vecākiem, vecāku kontrolējošu un neiejūtīgu attieksmi, nevēlēšanos atgriezties pie vecākiem, pretstatā gadījumiem, kad meitene izsaka ilgas, cerības, vēlmi izmēģināt dzīvot ar vecākiem un cerību, ka attiecībās tiks uzklausīta un saprasta. Rehabilitācijas sākumā /pers. H/vairāk turējās kopā ar /pers. I/. Sadarbībā ar vienaudžiem meitenei tika novērota verbāla un fiziska vardarbība – izsmej jaunākos bērnus, izprovocē kautiņu meiteņu vidū. Pirms rehabilitācijas beigām meitene izteica vēlmi tikties ar vecākiem. Tiekoties /pers. H/ vispirms apskāvās ar tēvu, pēc tam ar māti. Māte ļoti emocionāla, raudāja, stāstīja, cik slikti tagad jūtas, kā cieš viņas veselība visa notikušā dēļ. Vairākkārtīgi jautāja, vai meitene grib mājās, uz ko meitene atbildēja apstiprinoši, mājot ar galvu. Ar meiteni vairāk kontaktējās tēvs, runājot klusi un mierīgi. Māte skaļi, pat kliedzot, izsaka savu viedokli par notikušo, atsakās runāt, raud, tad atkal cenšas iesaistīties sarunā. Notikušajā vaino sabiedrību, skolotājus, sociālo dienestu, bāriņtiesu un meitenes sliktos draugus, skaļi un uzstājīgi pieprasīja meitenei, lai viņa sūdzas par citu bērnu uzvedību, lai paskaidro, kādēļ nav nogriezti nagi. Pieteicējs centās māti nomierināt. Atvadoties pieteicējs ilgi apskāva /pers. H/, pieteicēja histēriski raudāja, sauca sevi par mocekli, represēto un diskriminēto. Mātei novērotas daudzkārtējas, straujas garastāvokļa maiņas (skaļi kliedzieni, vaimanāšana, raudas mijas ar mieru, kad pieteicēja uzdod jautājumus /pers. H/, pati satraucas un strauji nonāk kliegšanas un raudu fāzē), ko meitene vēlāk nosauc par pastāvīgām un atzīst, ka ar māti tādēļ ir grūti runāt, ka viņa saasināti uztver meitas teikto, neatbild, bet sāk vainot, vaimanāt un pieprasa sevis mierināšanu.

Meitenei vēlams atrasties vidē, kur veidojas emocionāli nozīmīgas attiecības ar autoritāti. /pers. H/ izteikusi pretrunīgas izjūtas un vēlmes par saviem vecākiem, rehabilitācijas laikā novērota tendence idealizēti aplūkot savas attiecības ģimenē, kas, ja atjaunojas meitenes kontakti ar vecākiem, var nozīmēt risku atkārtoti pastiprināties traumatiskajām izjūtām par attiecībām.

[5.3.5] Ar Rīgas domes Administratīvās komisijas Bērnu lietu apakškomisijas 2016. gada 20. jūlija lēmumu Nr. D57 28-13-4 pieteicējam uzlikts administratīvais sods, jo pieteicējs ilgā laika periodā (vairākus gadus) ir izturējies fiziski un emocionāli vardarbīgi pret nepilngadīgajām meitām (*lietas 47.–48. lapa*).

[5.3.6] Ar Rīgas domes Administratīvās komisijas Bērnu lietu apakškomisijas 2016. gada 20. jūlija lēmumu Nr. D57 28-14-4 pieteicējai uzlikts administratīvais sods, jo pieteicēja ilgā laika periodā (vairākus gadus) ir izturējusies fiziski un emocionāli vardarbīgi pret nepilngadīgajām meitām (*lietas 49.–50. lapa*).

[5.3.7] Lietas materiālos atrodas 2016. gada 15. augusta bāriņtiesas pārstāves sarunas ar pieteicēju protokols (*lietas 52. lapa*), kurā norādīts, ka saruna notiek pieteicēja faktiskajā dzīvesvietā. Dzīvoklis ir tīrs, paklājs ir nomainīts. Meiteņu uzturēšanās laikā pieteicējs plāno ar meitenēm apmeklēt muzeju, atpūsties dabā, pasēdēt dzīvoklī, apmeklēt „MC Donalds" kafejnīcu un citas vietas. Pieteicējs norāda, ka vēlas, lai abas meitenes uzturētos pie vecākiem katras brīvdienas, ģimenes

svētkos, proti, biežāk. Bērnu un jauniešu centrs „Vita" ir informēts, ka vecāki vēlas, lai meitas ciemotos vecāku ģimenē. Abas meitenes bija pie vecākiem 2016. gada 30. un 31. jūlijā. Šīs dienas pavadīja labi, brauca ar motorlaivu, nopirka apavus, cepa gaļu, un meitenes bija priecīgas. Vecāki divas reizes mēnesī dodas uz Rīgas Sociālo dienestu uz pārrunām.

[5.3.8] Atbilstoši 2016. gada 19. augusta bāriņtiesas pārstāves sarunas ar Bērnu un jauniešu centra „Vita" pārstāvi protokolam (*lietas 53. lapa*) meitenēm patīk Bērnu un jauniešu centrā „Vita". Pieteicēji meitenes apciemo bieži. Pēc apciemojumiem/pers. H/ir gandarīta, bet /pers. I/ sapīkusi un neapmierināta. Dažreiz /pers. H/ nevēlas runāt ar vecākiem, tad viņa to pati paskaidrojot. Vecāki interesējas par meitu veselību, brīvā laika aktivitātēm. Meitenes reizēm izsaka vēlmi tikties ar vecākiem, savukārt /pers. H/ iesniegums par viņas vēlmi atgriezties ģimenē tapis garastāvokļa un vecāku iespaidā. Iesniegumu tiesībsargam /pers. H/likusi rakstīt māte. Attiecībā uz vecāku norādīto /pers. H/ neirotisko sabrukumu, /pers. H/ ir apmeklējusi psihiatru un saņēmusi atzinumu. Savukārt /pers. I/nelieto psihotropas vielas un medikamentus. /pers. I/ reizēm ir tieksme piesavināties svešas mantas. /pers. H/ neesot naidīga. /pers. I/ esot traumējusi roku krīzes centrā, ir bijis sasitums. Bērnu un jauniešu centra „Vita" darbinieki nav novērojuši meitenēm tendenci melot, viņas grib, lai viss būtu labi. /pers. I/ izvairās no atbildes, nepasaka līdz galam. /pers. H/ droši pauž viedokli centra darbiniekiem. Uzvedības problēmas meitenēm nav novērotas, mēdz būt nesaskaņas abu māsu starpā un dažreiz ar pārējiem Bērnu un jauniešu centra „Vita" iemītniekiem. /pers. I/ ir izteikta tendence pievērst apkārtējo uzmanību ar raudāšanu, publiskā telpā cenšas iežēlināt pārējos. Abas meitenes ir emocionāli jūtīgas un bieži maina domas.

[5.3.9] 2016. gada 21. septembrī Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrs sniedzis informāciju bāriņtiesai (*lietas 71.–74. lapa*), norādot, ka meiteņu psihoemocionalais stāvoklis ir mainīgs. /pers. I/ ir izteikta tendence uzmanību piesaistīt raudot, iemeslu savai raudulībai nepaskaidrojot, meklē pieaugušā atbalstu, piesaisti, meklē mīļuma apliecinājumu. Abas meitenes ir emocionāli jūtīgas. Pēc pieteicēju zvaniem /pers. I/ var ieslēgties sevī, savukārt /pers. H/ ļoti emocionāli uztver vecāku pārmetumus. Meitenes ievēro iekšējās kārtības noteikumus. Pieteicēju apciemojuma laikā meitenes reaģē dažādi – reizēm abas komunicē ar tēvu, reizēm kāda no meitenēm atsakās komunicēt ar tēvu. Vecāki interesējas par meiteņu veselību un brīvā laika aktivitātēm. Meiteņu viedoklis par vēlmi tikties ar vecākiem ļoti bieži mainās, tāpat mainās meiteņu viedoklis par uzturēšanos pie vecākiem sestdienās un svētdienās. Meitenes reizēm negrib tikties ar vecākiem, jo tie liek viņām rakstīt iesniegumus. Pretēji pieteicēju norādītajam /pers. I/ psihotropās vielas un medikamentus nelieto, kā arī kleptomānija un psihozes meitenēm nav novērotas. Ar meitenēm tiek manipulēts, jo pēc tikšanās ar pieteicējiem meiteņu viedoklis bieži ir mainījies. /pers. I/ tiek noņemts telefons, jo viņa nevēlas atgriezties mājās, bet /pers. H/tiek nopirkts jauns. Pieteicēju ģimenē dusmu brīdī ir teikts, ka viņas ir tādas pašas kā viņu bioloģiskā māte (meitenes zina, ka ir adoptētas).

[5.3.10] 2016. gada 30. septembrī bāriņtiesa veikusi pieteicēju dzīvesvietas apstākļu pārbaudi, noskaidrojot (*lietas 76. lapa*), ka vienistabas dzīvoklis pieblīvēts ar mantām. Pieteicējiem ieteikts padomāt par divstāvu gultu, varbūt nepieciešamas divas atsevišķas gultas meitenēm. Dzīves apstākļi atbilstoši meiteņu attīstībai.

[5.3.11] 2016. gada 3. oktobrī bāriņtiesa noskaidrojusi /pers. I/ viedokli par uzturēšanos pieteicēju ģimenē (*lietas 77.–80. lapa*). Viņa norādījusi, ka viņa nevēlas braukt pie vecākiem, jo viņi piespiež rakstīt iesniegumus. Viņa nevar pateikt vecākiem, ka nevēlas pie viņiem atgriezties, jo /pers. I/ esot bail, ka vecāki sāks kliegt.

[5.3.12] 2017. gada 5. janvārī Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrs sniedzis informāciju tiesai, norādot, ka bērnu viedoklis par tikšanos ar vecākiem ir mainīgs, taču meitenes pie vecākiem periodiski ir ciemojušās. Neskatoties uz organizētajiem pasākumiem bērnu un pieteicēju savstarpējo attiecību uzlabošanai, 2017. gada 2. janvārī sarunā ar meitenēm noskaidrots, ka abas meitenes šobrīd nevēlas uzturēties pie pieteicējiem.

[5.4] Latvijas Republikas Satversmes 110. pantā ir noteikts valsts pienākums aizsargāt bērna tiesības.

Minētais pienākums ir precizēts Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajā daļā, nosakot, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Šā panta otrā daļa paredz, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses.

Arī no Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada 20. novembra Bērnu tiesību konvencijas (turpmāk – Bērnu tiesību konvencija) preambulas un 3. panta pirmās daļas izriet, ka visām darbībām attiecībā uz bērniem jābūt vērstām uz to, lai vislabāk nodrošinātu bērna interešu aizsardzību.

Savukārt saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 13. panta pirmo daļu bērnam ir tiesības brīvi izteikt savas domas, šajā nolūkā saņemt un sniegt jebkāda veida informāciju, tiesības tikt uzklausītam, kā arī tiesības uz apziņas un ticības brīvību.

Civillikuma 181. pants noteic, ka bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar jebkuru no vecākiem (saskarsmes tiesība).

[5.5] Ņemot vērā minēto kopsakarā ar tiesas konstatēto šā sprieduma 5.3 punktā, tiesa atzina, ka bāriņtiesa pamatoti atteica pieteicējiem sniegt atļauju meitām uzturēties pieteicēju ģimenē turpmāko iemeslu dēļ.

Kā redzams no lietas materiāliem, meitenes ir ļoti emocionālas un psihoemocionāli nestabilas. Tāpat no lietas materiāliem ir redzams, ka meiteņu māte arī ir ļoti emocionāla, kas pats par sevi nav nekas slikts, ja persona spēj savas jūtas un to izpausmes adekvāti un atbilstoši situācijai kontrolēt un vadīt; abiem vecākiem ir tieksme pāraprūpēt bērnus, kas izpaužas kā meiteņu pastiprināta kontrole un vadīšana. Mātes pastiprinātā emocionalitāte bieži izpaužas kā vēlme, lai meitenes viņu žēlotu un rūpētos par viņu, lai gan šādai rīcībai būtu jābūt pretēji vērstai. Minēto situāciju pastiprina arī sadzīves apstākļi dzīvesvietā, proti, dzīvesvietas šaurība un meiteņu personiskās dzīves telpas neesība. Tāpat ir konstatējama mātes manipulācija ar meitām, kas tā jau emocionāli nestabilajā situācijā negatīvi ietekmē meitas.

Ņemot vērā meiteņu vecuma attīstības īpatnības, šādi apstākļi provocē meiteņu antisociālo uzvedību.

Ir saprotama pieteicēju vēlme audzināt savas meitas un kopumā iepriekš minētā situācija ir kontrolējama un vēršama par labu. Tomēr, ņemot vērā apstākli, ka meitenes izsaka nevēlēšanos dzīvot pie pieteicējiem, bāriņtiesai, pieņemot pieteicējiem labvēlīgu lēmumu, varētu būt traucēta meiteņu sociālā rehabilitācija un provocēta jaunu negatīvu epizožu atkārtošanās, ko būtu izraisījis meiteņu protests pret vecākiem. Pieteicējiem ir jāņem vērā bērnu viedoklis par saskarsmi ar viņiem, jo nevienam nevar uzspiest būt kontaktā vai attiecībās ar kādu. Tā ir vispārēja personas brīvība.

Šādos apstākļos tiesa atzina, ka pāragri uzdot par pienākumu bāriņtiesai atļaut meitenēm uzturēties pieteicēju ģimenē.

Vienlaicīgi tiesa vērsa pieteicēju uzmanību uz to, ka viņiem nav liegta saskarsme ar meitām, vēl jo vairāk, kā izriet no lietas dalībnieku paskaidrojumiem bērnu un jauniešu centra „Vita" darbinieki atļauj meitenēm pa dienu ciemoties pie pieteicējiem.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2017. gada 11. maija spriedumu pieteicējs iesniedzis apelācijas sūdzību, savukārt pieteicēja iesniegumu par pievienošanos apelācijas sūdzībai. Apelācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[6.1] Pārsūdzētā lēmuma un sprieduma sastādīšanas laikā nav konstatējams tāds meiteņu sociālās rehabilitācijas plāns, kurš izslēdz viņu kontaktēšanos ar vecākiem. Lietā nav konstatēti tādi apstākļi, ka meitenēm, atrodoties mājās, būtu apdraudēta drošība, veselība vai attīstība, kā arī radīti draudi.

[6.2] Lietā nav konstatēts, ka meitenes būtu braukušas uz mājām pretēji viņu gribai.

[6.3] Atbilstoši dzīves apstākļu pārbaudes aktam pieteicēju dzīvesvietā meitenēm ir atsevišķa istaba – silta, kārtīga, tīra – un dzīves apstākļi ir atbilstoši meiteņu attīstībai.

[6.4] Bērnu nams nav lūdzis bāriņtiesu ierobežot vecāku un bērnu kontaktus, tieši otrādi, tas ļauj meitenēm braukt uz mājām. Meitenes brauca uz mājām arī pēc pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas. Līdz ar to lietas faktiskie apstākļi neatbilst spriedumā konstatētajam.

[6.5] Pēc būtības pārsūdzētais lēmums un spriedums liedz meitenēm saskarsmi ar vecākiem, kas neatbilst meiteņu interesēm un Bērnu aizsardzības likuma 44. panta pirmajā daļā noteiktajam, ka pašvaldības un iesaistīto institūciju darbībām un sniegtajai palīdzībai vecākiem jābūt vērstai uz to, lai sekmētu bērnu atgriešanos ģimenē.

[7] Bāriņtiesas paskaidrojumā par apelācijas sūdzību norādīts, ka ar bāriņtiesas 2017. gada 13. jūnija lēmumu Nr. 1-6/1386 ir atjaunotas pieteicējiem pārtrauktās /pers. I/ aizgādības tiesības un nav atjaunotas pieteicējiem pārtrauktās /pers. H/ aizgādības tiesības.

Ņemot vērā minēto lēmumu, pieteicējiem ir zudis faktiskais un tiesiskais pamats pieprasītā labvēlīga administratīvā akta izdošanu par atļauju /pers. I/ uzturēties pieteicēju dzīvesvietā, līdz ar to pieteicēju apelācijas sūdzība šajā daļā ir noraidāma un lieta minētajā daļā izbeidzama.

Saistībā par pieteicēju prasījumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu /pers. H/ uzturēties pieteicēju dzīvesvietā bāriņtiesa prasījumu neatzīst un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā un pirmās instances tiesai norādītajiem argumentiem.

[8] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāve uzturēja pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. H/ tiktu atļauts uzturēties pieteicēju dzīvesvietā. Attiecībā par /pers. I/ pieteicēju pārstāve lūdza izvērtēt pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu

Bāriņtiesas pārstāves un trešo personu pārstāvis apelācijas sūdzību neatzina, norādot, ka pārsūdzētais lēmums bijis tiesisks uz tā pieņemšanas brīdi, kā arī nav pamata izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru /pers. H/ tiktu atļauts uzturēties pieteicēju dzīvesvietā, jo meitene pati to nevēlas.

Motīvu daļa

[9] Noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus tiesas sēdē, pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Apgabaltiesa konstatē, ka ar bāriņtiesas 2017. gada 13. jūnija lēmumu Nr. 1-6/1386 ir atjaunotas pieteicējiem pārtrauktās /pers. I/ aizgādības tiesības un nav atjaunotas pieteicējiem pārtrauktās /pers. H/ aizgādības tiesības. Tādējādi pieteicējiem ir zudis faktiskais un tiesiskais pamats pieprasīt labvēlīga administratīvā akta izdošanu par atļauju /pers. I/ uzturēties pieteicēju dzīvesvietā, līdz ar to šajā daļā tiesa var izvērtēt tikai pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu. Šādu prasījumu par pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma izvērtēšanu uzturēja arī pieteicēju pārstāve.

[11] Pirmās instances tiesa vērtēja prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu un atzina, ka nav pamata izdot labvēlīgu administratīvo aktu par meiteņu uzturēšanos pieteicēju ģimenē.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251. panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Apgabaltiesa, pārbaudījusi pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju, kas attiecas uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu par atļauju /pers. H/ uzturēties pieteicēju dzīvesvietā, atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas sniegtā argumentācija

spriedumā ir izvērsta un pareiza, līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, kas norādīta šā sprieduma 5. punktā, un Administratīvā procesa likuma 251. panta piektajā daļā norādītos apsvērumus atkārtoti nenorāda.

[12] Izvērtējot apstākļus pēc pirmās instances tiesas sprieduma pieņemšanas, apgabaltiesa secina, ka situācija būtiski nav mainījusies.

Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 12. pantu visās darbībās attiecībā uz bērniem iestādes, tiesas un citas institūcijas uzmanība pirmām kārtām jāvelta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses. Visos gadījumos ir jānoskaidro un jāņem vērā bērna viedoklis atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei. Ja bērns ir nobrieduša pusaudža vecumā, viņa viedoklim jābūt noteicošajam. Ja tiesa izlemj pretēji bērna viedoklim, tiesai tas īpaši ir jāmotivē.

Iepriekš teiktais atbilst arī Bērnu tiesību konvencijas 12. pantam, kas noteic, ka dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, pie tam bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei (*sk. Augstākās tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-457/2008 (A4252807) 12. punktu*).

/pers. H/ ir vairāk kā 14 gadi, līdz ar to viņa ir pusaudža vecumā, kas spēj formulēt savu viedokli un tas ir ņemams vērā.

/pers. H/ pārstāvis ir noskaidrojis meitenes viedokli par uzturēšanos vecāku dzīvesvietā (*lietas 187. lapa, ierobežotas pieejamības informācija*). Tiesa nevar izpaust šo informāciju, tomēr, izvērtējot šo informāciju, apgabaltiesas ieskatā arī šobrīd nepastāv apstākļi labvēlīga administratīvā akta izdošanai par /pers. H/ uzturēšanos pie vecākiem.

Kā jau to uzsvēra pirmās instances tiesa, nevienam nevar uzspiest būt kontaktā vai attiecībās ar kādu. Tā ir vispārēja personas brīvība, tāpēc pieteicējiem jāņem vērā /pers. H/viedoklis par saskarsmi ar viņiem.

[13] Izvērtējot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu daļā par tiesībām /pers. I/ uzturēties pieteicēju ģimenē uz tā izdošanas brīdi, apgabaltiesa konstatē, ka tas bijis tiesisks.

[13.1] Pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bāriņtiesa ir noskaidrojusi, vai /pers. I/ vēlas uzturēties pie vecākiem un vai tas ir viņas interesēs.

Sociālās rehabilitācijas pakalpojumam institūcijā nodibinājuma „Centrs Valdardze" 2016. gada 15. jūlija noslēguma formā par /pers. I/ (*lietas 55.–57. lapa*) citstarp norādīts, ka rehabilitācijas laikā meitene izteikti protestēja saskarsmei ar vecākiem, minēja nepatiku pret vecāku attieksmi – draudiem, kontroli, atbalsta trūkumu, – nevēlēšanos tikties ar vecākiem, kas saglabājās līdz rehabilitācijas beigām. Tāpat 2016. gada 3. oktobrī bāriņtiesa noskaidrojusi /pers. I/viedokli par uzturēšanos pieteicēju ģimenē (*lietas 77.–80. lapa*), kurā meitene norādījusi, ka nevēlas braukt pie vecākiem, jo viņi piespiež rakstīt iesniegumus.

[13.2] Kā jau apgabaltiesa norādīja, tad bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, ir tiesības brīvi paust šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, pie tam bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei.

Uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi /pers. I/ bija vairāk kā 14 gadus veca, līdz ar to viņas viedoklis ņemams vērā, ko bāriņtiesa ir arī darījusi.

[13.3] Pretēji apelācijas sūdzībā norādītajam pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā ir konstatējams, ka tiek veikta /pers. I/ sociālā rehabilitācija, tādēļ, atrodoties mājās, būtu apdraudēta viņas sociālā rehabilitācija un attīstība, jo ir konstatēts, ka vecākiem nav izpratnes par nepieciešamību ieklausīties speciālistu izteikumos un mainīt bērnu audzināšanas stilu, kā arī vecāki nespēj respektēt bērnu viedokli.

Pieteicēju norādītais, ka bērnu nams nav lūdzis bāriņtiesu ierobežot vecāku un bērnu kontaktus, bet atļāvis meitenēm braukt uz mājām, un meitenes brauca uz mājām arī pēc pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas, apgabaltiesas ieskatā nekādi neietekmē pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu. Pieteicēji kļūdaini uzskata, ka pārsūdzētais lēmums liedzis meitenēm saskarsmi ar vecākiem. Meitenes ir pusaudžu vecumā, tāpēc viņu viedoklis ir noteicošais, viņām atļauts apciemot vecākus pa dienu, ja viņas to vēlējās, tomēr minētais neietekmē pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu.

Bāriņtiesa pamatoti norāda, ka pieteicēju vēlme satikties ar bērnu savā dzīves vietā nedrīkst būt prioritāra attiecībā pret bērna vislabākajām interesēm. Turklāt jāatceras, ka bērns nav vecāku īpašums, bet neatkarīgs ar savām tiesībām apveltīts indivīds (*sk. Dupate K., Reine I. 110. panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2011. 592., 598., 600.-601. lpp.*).

[14] Pirmās instances tiesas spriedums pēc būtības ir pareizs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

noraidīt /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu – atļauju /pers. H/ uzturēties pie /pers. A/ un /pers. B/ viņu dzīvesvietā.

Atzīt par tiesisku Rīgas bāriņtiesas 2016. gada 4. oktobra lēmumu Nr. 1-6/2203 daļā par /pers. I/ uzturēšanos pie /pers. A/ un /pers. B/ viņu dzīvesvietā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja *(paraksts)* V. Zommere

Tiesnese *(paraksts)* I. Amona

Tiesnese *(paraksts)* A. Reitupe